

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยกัลวิธีการแสดงธรรมะของพระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต โดยศึกษาจากหนังสือและวีซีดี โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative methods) การศึกษาค้นคว้านี้ได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

๑. การคัดเลือกข้อมูล
๒. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย
๓. วิธีดำเนินการวิจัย
๔. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
๕. การเก็บรวบรวมข้อมูล
๖. การวิเคราะห์ข้อมูล
๗. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การคัดเลือกข้อมูล

ผู้วิจัยพิจารณาคัดเลือกธรรมะของพระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต ทั้งจากหนังสือและวีซีดีด้วยเหตุผล ดังนี้

๑. เป็นหนังสือธรรมะที่กำลังได้รับความนิยม เป็นร้อยแก้ว อ่านง่ายเป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย
๒. เป็นแผ่นวีซีดีการแสดงธรรมะที่กำลังเป็นที่นิยมในกลุ่มผู้ฟังทุกวัย
๓. หนังสือธรรมะและวีซีดีการแสดงธรรมะของพระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต มีลักษณะที่โดดเด่น น่าสนใจ

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษากัลวิธีการแสดงธรรมะเฉพาะของพระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต จากการแสดงธรรมะ ชุดธรรมะเคล็ดเวรจากรายการหนังสือและแผ่นวีซีดี ดังนี้

ศึกษาจากหนังสือธรรมะเคลติเวอร์ี่ จำนวน ๗ เล่ม ดังนี้

- ธรรมะเคลติเวอร์ี่ ชุดที่ ๑ ธรรมะกับวัยรุ่น
- ธรรมะเคลติเวอร์ี่ ชุดที่ ๒ ธรรมะกับความรัก
- ธรรมะเคลติเวอร์ี่ ชุดที่ ๓ ธรรมะกับวัยทำงาน
- ธรรมะเคลติเวอร์ี่ ชุดที่ ๔ ธรรมะกับครอบครัว
- สุขกันเถอะ โยม ๑
- สุขกันเถอะ โยม ๒
- ธรรมะเคลติเวอร์ี่ แสบปี ๒๔ ชั่วโมง

ศึกษาจากการบรรยายธรรมะโดยวิธีการพูด จากแผ่นวีซีดี จำนวน ๑๔ ชุด ใช้เวลาในการบรรยายชุดละ ๕๐ นาที ดังนี้

- ชุดที่ ๑ ธรรมะไม่น่าเบื่ออย่างที่คิด๑
- ชุดที่ ๒ ธรรมะไม่น่าเบื่ออย่างที่คิด๒
- ชุดที่ ๓ ธรรมะกับความรัก
- ชุดที่ ๔ ธรรมะจากในหลวง
- ชุดที่ ๕ ใช้ชีวิตอย่างไรให้มีความสุข
- ชุดที่ ๖ ธรรมะกับครอบครัว
- ชุดที่ ๗ ธรรมะสู้ชีวิต
- ชุดที่ ๘ ชีวิตปลอดภัยสไตล์ธรรมะ
- ชุดที่ ๙ ธรรมะสุจริตพิชิตงาน
- ชุดที่ ๑๐ ธรรมะกับเจ้าตัวน้อย
- ชุดที่ ๑๑ ธรรมะสะดวกซื้อ
- ชุดที่ ๑๒ เด็กรุ่นใหม่หัวใจธรรมะ
- ชุดที่ ๑๓ ธรรมะนำชีวิต
- ชุดที่ ๑๔ ธรรมะกับวัยรุ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. รวบรวมวีซีดีที่อยู่ในขอบเขตของการศึกษาเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการศึกษา
๒. ถอดเสียงจากวีซีดีที่รวบรวมได้ทั้งหมด

๓. ศึกษากลวิธีการแสดงธรรมะจากงานเขียน ๗ เล่ม
๔. ศึกษากลวิธีการแสดงธรรมะโดยวิธีพูด จาก แผ่นวีซีดี ๑๔ ชุด
๕. ศึกษาทักษะของพระมหาสมปอง คาลปคุโต ที่ปรากฏในการนำเสนอธรรมะ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษากลวิธีการแสดงธรรมะของพระมหาสมปอง คาลปคุโต ผู้วิจัยมีแนวคิดและทฤษฎีเป็นเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

๑. แนวคิดและทฤษฎีในการศึกษากลวิธีการแสดงธรรมะ ผู้วิจัยใช้แนวคิดของ บุญศิริ ภิญาธินันท์ และ อมรรัตน์ เนตรมุกดา (๒๕๔๕ : ๖๒ -๗๖) ซึ่งสอดคล้องกับ ทองคำ มากมี (๒๕๔๒ : ๑๔๓) ดังนี้

ปัจจุบันหนังสือธรรมะมีรูปเล่มกะทัดรัด สวยงาม และสามารถเข้าถึงพระธรรมคำสอนได้ง่ายขึ้น จากการสำรวจพบว่ากลวิธีการนำเสนอที่นิยมใช้มี ๕ ประการ ได้แก่ อธิบายเรื่องยากให้ง่าย, อธิบายโดยการเปรียบเทียบ, อธิบายโดยการสาธก, อธิบายโดยการให้หลักเหตุผล, อธิบายธรรมะให้ร่วมสมัย, อธิบายโดยการอ้างอิง, อธิบายโดยการใช้อุปมา-วิเศษนา, อธิบายโดยการใช้อารมณ์ขัน, อธิบายโดยการสรุปประเด็นความคิด

๒. แนวคิดและทฤษฎีการเขียน ใช้แนวคิดของ บุญยงค์ เกศเทศ (๒๕๔๘ : ๓๓๕) ดังนี้

งานเขียนที่ดีควรมีองค์ประกอบในการใช้ถ้อยคำภาษา ดังนี้

๒.๑ แจ่มชัด และปราศจากช่องโหว่

๒.๒ สั้น รัดกุม กระชับ

๒.๓ จูงใจผู้อ่านให้คล้อยตามได้

๒.๔ ไม่ขื่นขม บีบคั้นจนเกินขอบเขต

๒.๕ มีอารมณ์ขัน

๒.๖ จริงใจ หวังดี เจตนาบริสุทธิ์

๒.๗ ต้องให้ลึก กว้างและไกล

นอกจากนี้ควรต้องแสดงท่วงทำนอง (ลีลา) ของข้อเขียนให้มีลักษณะ

ดังต่อไปนี้

๑. ถ้อยคำบริสุทธิ์ใหม่ มีชีวิตและวิญญาณ
๒. ยกอุทาหรณ์ประกอบให้เหมาะสมกับกาลเทศะ
๓. อ้างคำคม สุภาษิต คำพังเพย คติพจน์ มาสนับสนุนถ้อยคำ หรือ

ข้อความสม่ำเสมอ

๔. ใช้ถ้อยคำเปรียบเทียบ เทียบเคียง เพื่อความเด่นชัด ใช้ถ้อยคำแสดงภาพพจน์ ใช้สัญลักษณ์ สำนวนโวหาร

๓. แนวคิดและทฤษฎีการพูด ใช้แนวคิดของอรรถกร ปิณฑน์โอวาท ๒๕๒๖ : ๗๐-๗๔) คือ การใช้เหตุผลของผู้พูด โดยมีการใช้ข้อเท็จจริง และหลักฐานต่าง ๆ มาสนับสนุนคำพูดเหล่านั้น

๔. กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการแสดงทัศนะ

ประสาท หลักศิลา (๒๕๑๔ : ๒๒๘) ได้กล่าวถึงสถาบันไว้ว่า สถาบัน ได้แก่ พฤติกรรมพวกหนึ่งของมนุษย์ในสังคมแต่ละแห่ง เป็นการแสดงพฤติกรรมที่เกี่ยวกับวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาบังคับความต้องการ อันจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันของผู้คนทั้งหลายในสังคมนั้น ซึ่งได้จำแนกสถาบันไว้ ดังนี้

๑. สถาบันทางครอบครัว หมายถึง ระบบทางสังคมซึ่งควบคุมการปฏิบัติต่อกันทางเพศระหว่างหญิงกับชาย ให้อยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวและสร้างเด็กให้เติบโตเป็นสมาชิกของสังคมนั้นต่อไป จัดเป็นระบบหลัก

๒. สถาบันการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่จัดไว้เป็นแบบแผน เกี่ยวกับการอบรมสั่งสอนให้เด็กเติบโตเป็นส่วนหนึ่งของสังคม โดยเริ่มที่ครอบครัวก่อน ต่อเมื่อโตขึ้นก็เป็นหน้าที่ของสังคมต่อไป

๓. สถาบันเศรษฐกิจ หมายถึง วิธีการต่าง ๆ ในการจัดให้มีสิ่งของบริการสำหรับสังคมมิให้มีเกิน ได้แก่ การผลิต การหารายได้ การซื้อขาย เป็นต้น

๔. สถาบันทางการเมือง หมายถึง วิธีการต่าง ๆ ที่จะให้ผู้คนในสังคมยอมรับปฏิบัติต่อกันเพื่อประโยชน์ในทางการบริหารและการอยู่ร่วมกันด้วยดี

๕. สถาบันศาสนา หมายถึง วิธีการที่ให้มีการปฏิบัติกิจทางศาสนา ควบไปกับการให้การอบรมศีลธรรมแก่คนในสังคมให้เข้าใจว่าสิ่งใดควรประพฤติอย่างไร

๖. สถาบันทางสันตนาการ หมายถึง วิธีการที่จัดให้สังคมหนึ่ง ๆ ได้มีการพักผ่อนหย่อนใจเป็นการผ่อนคลายทางร่างกายและสมอง

บรรพต วีระสัย (๒๕๑๔ : ๑๗๕) ได้นำเอาการแสดงปาฐกถาของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่ได้แสดงปาฐกถาเรื่องเกี่ยวกับสถาบันมากล่าวไว้ ซึ่ง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้แบ่งสถาบันไว้ ดังนี้

๑. สถาบันครอบครัว แต่ก่อนเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดของครอบครัวสังคมไทย บุตรหลานจะเคารพบิดามารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ชีวิตลูกต้องขึ้นอยู่กับพ่อกับแม่ โดยที่มีพ่อเป็นหัวหน้าครอบครัวต่อมากลางความนับถือของลูกที่มีต่อผู้ใหญ่ได้เปลี่ยนไป เพราะลูกได้มีการศึกษามากกว่าพ่อแม่ พบสิ่งต่าง ๆ มากกว่าความนับถือที่เคยมีจึงลดน้อยลง

๒. สถาบันการปกครอง การดำเนินงานการปกครองของสังคมเรายังล่าช้า ไม่ทันสมัย ข้าราชการปฏิบัติงานอย่างล่าช้า ประชาชนยังไม่ได้รับการช่วยเหลือจากสถาบันปกครองเท่าที่ควร

๓. สถาบันการศึกษา การศึกษาของไทยเรามีปัญหาเกี่ยวกับจำนวนประชากร และครูบางคนที่ไม่ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ทำให้นักเรียนไม่ได้รับวิทยาการที่ใหม่ ๆ

๔. สถาบันศาสนา เป็นสถาบันที่ได้รับการเชิดทูนมาเป็นเวลาช้านาน แต่ขณะนี้สถาบันทางศาสนากำลังทำให้คนเสื่อมศรัทธา เพราะมีอาจารย์บางท่านสอนให้คนหลงใหลในสิ่งที่ไม่เป็นแก่นสาร สอนให้คนหลงใหลลงมกาย พระบางท่านสอนสูงเกินไปประชาชนไม่สามารถนำมาประพฤติปฏิบัติได้ก็ไม่เกิดประโยชน์อันใด

๕. สถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นสถาบันเดียวที่เป็นศูนย์กลางของความสามัคคี เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน เพราะสถาบันพระมหากษัตริย์ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมอยู่เสมอ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอธรรมะ และการถอดเสียงจากแผ่นวีซีดี เพื่อศึกษาข้อมูลในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการศึกษาทวิวิธีการแสดงธรรมะของพระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต ดังนี้

๑. ศึกษากลวิธีการแสดงธรรมะในรูปแบบการเขียน ดังนี้

๑.๑ การเปิดเรื่อง

๑.๑.๑ ใช้สุภาษิต คำคม บทกวี

๑.๑.๒ ตั้งคำถาม

๑.๑.๓ เล่าเรื่อง

๑.๑.๔ ยกประเด็นปัญหา ข่าวดัง

๑.๒ การดำเนินเรื่อง

๑.๒.๑ อธิบายเนื้อหา

๑.๒.๒ เปรียบเทียบ

๑.๒.๓ อธิบายขยายความศัพท์

๑.๒.๔ ยกพุทธสุภาษิต คำคม

๑.๒.๕ ยกตัวอย่างบุคคล

๑.๒.๖ แทรกอารมณ์ขัน

๑.๓ การปิดเรื่อง

๑.๓.๑ ใช้ข้อความประทับใจ

๑.๓.๒ ใช้คำพูดบุคคลสำคัญ

๑.๓.๓ สรุปใจความสำคัญของเรื่อง

๑.๓.๔ แสดงความคิดเห็น

๑.๓.๕ ให้คิดเอง

๑.๓.๖ ให้คิดเตือนใจ

๒. ศึกษากลวิธีการแสดงธรรมะโดยวิธีพูด ดังนี้

๒.๑ กลวิธีการแสดงธรรมะ

๒.๑.๑ อ้างอิงบุคคล

๒.๑.๒ อธิบายขยายความ

๒.๑.๓ เสนอตัวอย่าง

๒.๑.๔ แทรกบทกวีนิพนธ์

๒.๑.๕ ให้ผู้ฟังมีส่วนร่วม

๒.๒ การดำเนินเรื่อง

๒.๒.๑ นำประสบการณ์ตรงมาเล่า

๒.๒.๒ แทรกนิทาน ขำว เหตุการณ์ประกอบ

๒.๒.๓ ใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบ

๒.๒.๔ ปุจฉาวิสัชนา

๒.๒.๕ แทรกอารมณ์ขัน

๒.๓ การสรุปเรื่อง

๒.๓.๑ กล่าวให้พร

๒.๓.๒ โน้มน้ำผู้ฟัง

๒.๓.๓ เน้นย้ำถึงจุดสำคัญของเรื่อง

๓. ศึกษาทัศนะของพระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต ต่อสังคมในปัจจุบัน

ศึกษาทัศนะของพระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต ที่แทรกในการบรรยายธรรมะ และผ่านงานเขียนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๓.๑ ทัศนะที่มีต่อวัยรุ่น

๓.๒ ทัศนะที่มีต่อวัยทำงาน

๓.๓ ทัศนะที่มีต่อสถาบันครอบครัว

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

นำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)